

ครอบครัวเสมือน: ความผูกพันจากรั้วมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน*

SIMULATED FAMILY: BONDING FROM UNIVERSITY TO COMMUNITY

ปรเมษฐ์ อินทร์สุข

Poramate Insook

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

ธนพร วรณกุล

Tanaporn Wanakul

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: pora.nino@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนในระยะที่ 1 ของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง เป็นการบูรณาการความรู้สู่ชุมชน และพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข และให้เป็นผู้มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ บทความนี้ผู้เขียนได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาและสมาชิกในครอบครัวเสมือนที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ของกิจกรรม ได้แก่ การมีสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวเสมือน การได้รับความรักความอบอุ่นเช่นเดียวกับการได้รับจากสมาชิกในครอบครัวจริง การนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปให้การดูแลและให้คำแนะนำแก่สมาชิกในครอบครัวเสมือน และชุมชน สอดคล้องกับความคาดหวังของครอบครัวเสมือนต่อผลลัพธ์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ต้องการมีบุตรหลานที่เรียนพยาบาล ต้องการให้ความรักความอบอุ่นแก่นักศึกษาเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว ต้องการได้รับการดูแลและคำแนะนำด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการในการนำฐานความคิดของความรัก ความอบอุ่น ความมีมิตรภาพ ความมั่นคงปลอดภัยของความเป็นครอบครัวในสังคมไทย มาเป็นรากฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวัง บทบาทหน้าที่และกิจกรรมของครอบครัวเสมือน แต่พบว่ากระบวนการของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน ยังไม่เป็นไปตามแนวคิดหลักการระบบครอบครัวเสมือน ได้แก่การใช้สุนทรียสนทนา การสะท้อนคิดในชีวิตประจำวัน

* Received 9 September 2021; Revised 1 November 2021; Accepted 25 November 2021

เพื่อไปสู่การปฏิบัติ การใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: ครอบครัวเสมือน, ความผูกพัน, มหาวิทยาลัย, ชุมชน

Abstract

This article aims to explain extracurricular activities: simulated family in phase I among nursing students in the university. This is knowledge integration to the community, and aim to holistic student development who be good, smart, happiness, and humanized health care person. Then, this author was asking their opinion from students and members of the simulated family about this activity and participating in this activity with review literature. The result was the students have expectations from this activity, such as good relationship, love and warm as well as real family, caring and advice to simulated family and community. This was consistent with the expectations of the simulated family on outcomes of extracurricular activities that wanted to have their offspring studying nursing. They carry on love and warmth to students as they were real family members who want to receive care and health advice. According to basis of family in Thai society with love, warm, friendship, stability and safety which defining expected attributes, role and simulated family's activities. However, the finding about a process supplementary curriculum activity with simulated family, did not follow the concept of simulated family. These include a conversational aesthetics, reflection thinking in daily life, systematic thinking and problem-solving skills which is the process of developing the service mind with humanized health care.

Keywords: Simulated family, Bonding, University, Community

บทนำ

ครอบครัวเสมือน (simulated family) เป็นนวัตกรรม กิจกรรม หรือโครงการที่พัฒนาขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ที่ดีของบัณฑิต คือ “เก่ง ดี มีสุข” มีความประพฤติ และทัศนคติที่ดี โดยอาศัยฐานความคิดความเป็นครอบครัวในสังคมไทยมาเป็นรากฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวัง คือการมีความรัก ความอบอุ่น การสร้างมิตรภาพ ความผูกพันในครอบครัว (นิระมล สมตัว และคณะ, 2562) ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่มีความแตกต่างจากครอบครัวชาติตะวันตกและชาติตะวันออกประเทศอื่นๆ สังคมไทยมีอัตลักษณ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการดำเนินกิจกรรมของคนในแต่ละชุมชน แสดงให้เห็นถึงลักษณะ

และความเป็นชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงความเป็นครอบครัวไทย โดยให้แต่ละครอบครัวมีส่วนร่วมในการสร้างครอบครัวเสมือนของตนให้ใกล้เคียงกับครอบครัวจริง มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และกิจกรรมของครอบครัวเสมือน เสมือนว่าได้อยู่กับครอบครัวที่แท้จริง

อัตลักษณ์ของบุคคล เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นโดดเด่นหรือแตกต่างจากคนอื่น และรวมถึงคุณลักษณะภายในของบุคคล เช่น สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด คุณธรรม จริยธรรม พฤติกรรมที่แสดงออก ที่เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น (ปัทมา ทองสม และคณะ, 2563) ซึ่งการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ให้ครอบคลุมรอบด้าน เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีสติ การใช้วิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร การรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม สามารถครองตนอยู่ในความดีงาม ถูกต้อง ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งยั่วยู่ที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียได้ (ประเสริฐ อุตโตหิ และคณะ, 2561) จึงเป็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาที่ต้องผลิตบัณฑิตให้มีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ ของสถาบันการศึกษาและชุมชนได้อย่างบูรณาการ

บทความวิชาการนี้ จะกล่าวถึงการสะท้อนความคิดของนักศึกษาและสมาชิกในครอบครัวเสมือน เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรครอบครัวเสมือนที่ผ่านมา ในมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งมีเป้าหมายผลิตบัณฑิตที่มีจิตอาสา และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่น โดยบูรณาการการจัดการศึกษากับการปฏิบัติจริง โดยให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักการครอบครัวเสมือน โดยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถพัฒนาตนเองและท้องถิ่นในอนาคต ร่วมกับการศึกษาบทความ และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแผนงานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมครอบครัวเสมือน และก่อให้เกิดกระบวนการ แนวปฏิบัติการ การประสานงาน และสามารถสร้างความผูกพันระหว่างนักศึกษา คณาจารย์ บุคลากร กับ และประชาชนในชุมชนใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยด้วยกิจกรรมครอบครัวเสมือนนี้ในอนาคตต่อไป ในบทความนี้ ครอบครัว หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน และครอบครัวเสมือน เป็นแนวคิดในการนำฐานความคิดของความเป็นครอบครัวในสังคมไทย มาเป็นฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวังของครอบครัวเสมือน ที่ให้แต่ละครอบครัวร่วมสร้างสภาวะครอบครัวเสมือนจริงอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้ทุกคนในครอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ครอบครัวเสมือน

มีผู้ให้ความหมายของครอบครัวไว้หลายองค์รวมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีความหมาย ในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ ครอบครัวคือสถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายรวมถึงลูกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ที่ใช้ชีวิตร่วมกัน ฉันทามีภริยา หรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ ซึ่งสมาชิก ในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563) บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต ทางกฎหมาย ทางจิตใจ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน (นโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2560-2564) บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ทางสายโลหิต การรับเป็นบุตรบุญธรรมหรือโดยการสมรส (United Nations, 2017) บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีความผูกพันทางสายโลหิต การสมรสหรือโดยการรับเป็นบุตรบุญธรรม ที่มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน (Health Resources & Services Administration, 2017) สรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2563)

ครอบครัวเสมือน (Simulated Family) หรือระบบครอบครัวเสมือน (simulated family system) เป็นแนวคิดหรือหลักการในการนำฐานความคิดของความรัก ความอบอุ่น ความมีมิตรภาพ ความมั่นคงปลอดภัยของความเป็นครอบครัวในสังคมไทย มาเป็นรากฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวัง บทบาท หน้าที่ และกิจกรรมของครอบครัวเสมือน ที่ให้แต่ละครอบครัวร่วมสร้างสภาวะครอบครัวเสมือนจริงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณที่มีความเกี่ยวข้องอย่างเป็นวงจร เพื่อให้ทุกคนในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ครอบครัวเสมือน เป็นนวัตกรรมเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะจิตบริการด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วย กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการแก้ปัญหา มีการใช้ระบบครอบครัวเสมือนในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้พัฒนานวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีจิตบริการผ่านครอบครัวเสมือน ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อน โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของแต่ละครอบครัว และนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวม (นิระมล สมตัว และคณะ, 2562) นวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน สามารถจำแนกองค์ประกอบออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ 1) การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการจัดการเรียน การพัฒนาและการจัดการเรียนการสอนเพื่อบูรณาการ โดยอาศัยการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เข้าไปในแต่ละรายวิชา 2) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์บุคลากรในองค์กรในรูปแบบครอบครัว เพื่อให้ในสมาชิกองค์กรใกล้ชิดกันมากขึ้น ร่วมกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักศึกษา คณาจารย์และบุคลากรขององค์กร ได้ทำความรู้จัก สร้างความสนิทสนมกันได้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการนำทักษะการคิด อย่างเป็นระบบ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การใช้สุนทรียสนทนา การสะท้อนคิดในชีวิตประจำวัน ไปสู่การปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดจิตสาธารณะผ่านโครงการต่างๆ ที่นักศึกษาจัดทำ เพื่อช่วยกันดูแล

สถาบันการศึกษาของตน นวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือนได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (humanized health care) (สมควร หาญพัฒนชัยกูร และคณะ, 2557)

การจัดการศึกษาโดยอาศัยระบบครอบครัวเสมือน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สร้างมิตรภาพ ความผูกพัน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชน และ เน้นการสร้างสุขภาวะชุมชน (Well-being) ให้บุคคลในชุมชน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายที่แข็งแรง มีอายุยืนยาว และให้นักศึกษามีจิตใจที่ดี มีความเมตตา กรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่รู้ ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีเหตุผล คิดเป็น ทำเป็น อยู่ในสังคมร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเทียบได้กับ ดี เก่ง และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และเสริมสร้างจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่าครอบครัวเสมือนเป็นนวัตกรรมส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษาสังกัดพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีการศึกษาการใช้นวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือนในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี แสดงถึงกระบวนการและผลลัพธ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน เสมือนญาติที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน ร่วมกับบุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัย เพื่อร่วมกันวางแนวทางการพัฒนาชุมชนและสุขภาวะ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม พร้อมกับการดูแลประชาชนในชุมชนเป้าหมาย โดยจัดทำพันธะสัญญาร่วมกันระหว่างสถาบันศึกษากับชุมชน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ภายใต้ต้นนวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน ในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน และการศึกษาของจรี แสนสุข และคณะ พบว่า มีการบูรณาการการเรียนรู้โดยอาศัยระบบครอบครัวเสมือน ผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทำให้บัณฑิตเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการคิดเป็นระบบ มีความสุขในการเรียนรู้ การใฝ่เรียนรู้ มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และมีความคงทนของอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้ระบบครอบครัวเสมือน โดยเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้มี การคิดวิเคราะห์ด้วยหลักเหตุผล รู้และเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ มีพฤติกรรมการให้บริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งระบบครอบครัวเสมือนเปรียบเสมือนโปรแกรมการบูรณาการทั้งในด้านการศึกษา และยังรวมถึงด้านภาวะสุขภาพด้วย (จรี แสนสุข และคณะ, 2559) และการศึกษาของ วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ ยังพบว่า การขับเคลื่อนและพัฒนาธรรมนุญสุขภาพอยู่ในระดับดี เป็นผลมาจากการร่วมมือกันของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา โดยส่วนหนึ่งของกิจกรรมมาจากครอบครัวเสมือน (วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของประเสริฐ อัดโตหิ และคณะ ที่ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาอย่าง

มีส่วนร่วมโดยใช้ระบบครอบครัวเสมือน เพื่อสร้างอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์ ในสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่ง พบว่านักศึกษามีทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงขึ้น (ประเสริฐ อัดโตหิ และคณะ, 2561) การศึกษาของ อุไรรัชต์ บุญแท้ และคณะ ศึกษาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมครอบครัวเสมือน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี เพื่อศึกษาและให้บริการด้านสุขภาวะแก่คนในชุมชน สามารถเป็นต้นแบบในการจัดบริการแบบองค์รวมที่เหมาะสมกับบริบทของคนในชุมชน และช่วยปลูกฝังอัตลักษณ์บัณฑิตของสถาบันการศึกษา (อุไรรัชต์ บุญแท้ และคณะ, 2560) และนิระมล สมตัวและคณะ ศึกษาการบูรณาการระบบครอบครัวเสมือนในการส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนีขอนแก่น พบว่า นักศึกษามีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะด้านการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในระดับมาก (นิระมล สมตัว และคณะ, 2562)

คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคเหนือ มีการนำนวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของคณะพยาบาลศาสตร์ซึ่งเป็นคณะเปิดใหม่ เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถาบัน โดยจัดเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร ให้นักศึกษาได้มีครอบครัวเสมือน เนื่องจากนักศึกษาทุกคน ต้องอยู่หอพัก และส่วนใหญ่ไม่เคยไปพำนักในสถานที่อื่นๆ หากไม่มีผู้ปกครองไปด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเกิดความอบอุ่นใจ เสมือนมีครอบครัวอยู่ใกล้ และเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษาเกิดความรัก ความผูกพัน ต่อชุมชน ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของคณะพยาบาลศาสตร์และมหาวิทยาลัย

ความคิดเห็นของนักศึกษาและสมาชิกในครอบครัวเสมือน ต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน

การดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนในระยะที่ 1 ของคณะพยาบาลศาสตร์สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 1 ปี ได้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเสมือน ในบริเวณพื้นที่ชุมชนของครอบครัวเสมือน เช่น ร่วมกิจกรรมทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ผู้เขียนจึงได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาจำนวน 10 คน โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) และนักศึกษายินดีที่จะให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้าง และสัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัวเสมือน จำนวน 10 คน ทางโทรศัพท์

เนื่องจากนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในสถาบันอุดมศึกษาแห่งนี้ มีทั้งนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดและต่างจังหวัด และมีกฎระเบียบให้นักศึกษาทุกคนต้องอยู่หอพักประจำ ทำให้นักศึกษาต้องจากครอบครัว ประกอบกับการที่นักศึกษาเพิ่งก้าวเข้าสู่รั้วสถาบันอุดมศึกษา

อาจทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว กังวลใจ ไม่มีที่ปรึกษา ทางสถาบันการศึกษาจึงจัดกิจกรรมครอบครัวเสมือน เพื่อให้ นักศึกษารู้สึกอบอุ่นเสมือนกับได้อยู่กับครอบครัวที่แท้จริง และยังเป็น การสร้างจิตบริการให้แก่ นักศึกษา ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ การสื่อสารและเป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียนไปใช้ในการบริการวิชาการแก่ชุมชน

นักศึกษาและสมาชิกในครอบครัวเสมือน จะได้รับทราบข้อมูลจากคณาจารย์ของสถาบันการศึกษา ในการสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน และทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเพื่อสร้างความรักความผูกพัน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างนักศึกษาและครอบครัวเสมือน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแนวทางหนึ่งในการปลูกฝังอัตลักษณ์ของสถาบันการศึกษา

ผลการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาและครอบครัวเสมือน จำนวน 10 ครอบครัว พบผลที่เป็นไปตามความคาดหวังและไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ดังนี้

สิ่งที่เป็นไปตามความคาดหวังต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรครอบครัวเสมือน

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน ในหลายประเด็น ได้แก่ ต้องการให้ครอบครัวเสมือนเป็นที่ปรึกษา สามารถติดต่อพูดคุยได้สม่ำเสมอ ร่วมกัน ทำกิจกรรมทั้งกิจกรรมภายในสถาบันการศึกษาและในชุมชน นักศึกษามีความรู้สึกเหมือนมีบิดามารดา บุญธรรม มีรู้สึกที่ดีให้กันและกัน เหมือนมีครอบครัวเพิ่มอีกครอบครัวหนึ่ง และคาดหวังว่าความสัมพันธ์ ของนักศึกษาและครอบครัวเสมือนจะคล้ายคลึงกับสิ่งที่ได้จากครอบครัวที่แท้จริง คือ ได้รับความรัก ความอบอุ่นใจ การติดต่อกันเป็นประจำสามารถโทรศัพท์หรือไปพบเจอกันได้ทุกวัน หรือทุกสัปดาห์ และ ให้ครอบครัวเสมือนเป็นผู้พานักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของชุมชน ต้องการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปช่วยดูแลครอบครัวเสมือนและชุมชน จากการสอบถามนักศึกษาที่มีความพึงพอใจในกิจกรรมครอบครัวเสมือน ได้กล่าวถึงครอบครัวเสมือนว่า "ได้พบกันหลายครั้ง ครอบครัวเสมือนมารับไปทานข้าว" "ได้พูดคุยกันบ่อยๆ ทำให้รู้สึกสนิทสนม กล้าคุยมากขึ้น" ซึ่งความคาดหวังเหล่านี้ของนักศึกษาที่มีต่อครอบครัวเสมือน นอกจากอาศัยการหล่อหลอมด้วยระบบครอบครัว และยังมีแนวคิดจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (humanized health care) ในการดูแลสุขภาพในชุมชน (Scammell, J. et al. , 2012); (White, S. et al., 2018) ซึ่งมีแนวโน้มของการพัฒนาความใฝ่รู้ในการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (transformative education) (ลิลลี่ ศิริพร และคณะ, 2557); (Tsimane, T. A., & Downing, C., 2020) และจากการสอบถามสมาชิกในครอบครัวเสมือนที่มีความพึงพอใจในกิจกรรมครอบครัวเสมือน ได้กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า "ขออนุญาตอาจารย์มารับลูกไปทานข้าว อาจารย์ก็อนุญาตให้ไปได้" "เด็กๆ น่ารัก"

รู้สึกเอ็นดู เหมือนลูกหลานตัวเอง” “คิดว่านักศึกษาเป็นลูกหลาน ให้ความรัก ความห่วงใยเค้า” และ “อยากให้เด็กๆ ช่วยมาดูแลสุขภาพคุณแม่ เพราะอายุมากแล้ว บางเรื่องก็ไม่วู้”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งนักศึกษาและครอบครัวเสมือน มีความคาดหวังและความคิดเห็นที่สอดคล้องถึงความสัมพันธ์ที่ควรมีของกิจกรรมครอบครัวเสมือน คือ การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน การได้รับความอบอุ่น การนำความรู้ที่เรียนไปให้คำแนะนำและดูแลสมาชิกในครอบครัวเสมือนและชุมชน

สิ่งที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตรครอบครัวเสมือน

ก่อนเปิดภาคการศึกษา นักศึกษาได้พบตัวแทนของครอบครัวเสมือน ได้แนะนำตนเอง ทำความรู้จักกับครอบครัวเสมือน เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา นักศึกษาได้สะท้อนถึงการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเสมือน ว่า “ไม่ทราบจำนวนสมาชิกทั้งหมดของครอบครัวเสมือนว่ามีกี่คน ทำงานอะไรกันบ้าง” “ไม่เคยคุยกัน เรื่องนี้” “ไม่เคยพบคนอื่นๆ ในครอบครัวเสมือน” “ไม่กล้าถาม แม้แต่อาชีพของครอบครัวเสมือน” มีเพียงส่วนน้อยที่ทราบจำนวนสมาชิกในครอบครัวเสมือน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเข้าถึงครอบครัวเสมือนของนักศึกษา อาจจะยังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเสมือน ส่วนประเด็นการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน จากสมาชิกในครอบครัวเสมือนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกับสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่ทางคณะพยาบาลจัดทำขึ้นเพื่อให้ช่วยดูแลนักศึกษา เปรียบเสมือนสมาชิกของครอบครัว นักศึกษาจะได้มาช่วยเหลือดูแลครอบครัวเสมือน จะเห็นได้ว่าครอบครัวเสมือนเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือน ไม่ครบถ้วน ไม่ทราบแผนงานและแผนการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาและครอบครัวเสมือน ในการปลูกฝังความเอื้อเพื่อ รักใคร่ เสริมสร้างความสุข การมีใจรักในชุมชนท้องถิ่นตลอดการศึกษาในสถาบันการศึกษา ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากร ในการเตรียมความพร้อมของครอบครัวเสมือน เพื่อให้ครอบครัวเสมือนรับรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เป้าหมาย แผนงาน แผนการเรียนรู้ ที่สถาบันการศึกษาต้องการถ่ายทอดและปลูกฝังให้แก่ักศึกษา

ในการดำเนินกิจกรรมครอบครัวเสมือน ผ่านกิจกรรมของนักศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และร่วมกิจกรรมกับครอบครัวเสมือน

นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า “...เคยพบครอบครัวเสมือนเพียงครั้งเดียว จากกิจกรรมที่คณะจัดให้...” “...เคยทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเสมือน ตอนไปทำบุญที่วัด...”

จะเห็นได้ว่าสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของกิจกรรมครอบครัวเสมือน มีเพียงการร่วมกิจกรรมในเทศกาลงานทำบุญของชุมชนเท่านั้น สอดคล้องกับครอบครัวเสมือนส่วนใหญ่ ที่กล่าวว่า “เคยได้พบนักศึกษาเพียงครั้งเดียวที่วัด” “...เคยมาเจอนักศึกษา ตอนเข้ามาเรียน จะเปิดเทอม” “เอ็นดูเค้า คิดถึงเค้า อยากให้มาหา มาคุยกันบ้าง” ในด้านการติดต่อสื่อสาร

นักศึกษาได้ให้ข้อมูลว่า “ช่วงแรกที่เข้ามาเรียน ครอบครัวยุคใหม่ได้เคยโทรมาคุยบ้าง แต่หลังๆ ไม่ค่อยได้คุย” “ไม่เคยโทรคุยกันเลย ไม่กล้าโทร” “ไม่ได้คุย ไม่รู้จะคุยอะไร ไม่สนิทใจ” เช่นเดียวกันกับครอบครัวยุคใหม่ ที่สะท้อนให้เห็นว่าการพบปะพูดคุยกับนักศึกษามีน้อยครั้ง ในบางครอบครัวยุคใหม่เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยประสานความสัมพันธ์ของนักศึกษา กับครอบครัวยุคใหม่ “ไม่ได้คุยกันเลย อยากให้เค้ามาหาที่บ้านบ้าง เดือนละครึ่งก็ได้” “โทรศัพท์พูดคุยบ้าง ไลน์ (line) ติดต่อกันบางครั้ง” “...เด็กๆ ไม่ได้ติดต่อกันเลย เราจะโทรก็กลัวเขาเรียนหนัก ก็เลยไม่กล้าโทร...” เป็นต้น สิ่งที่ไม่คาดหวังเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธภาพที่อาจมีปัญหา ระหว่างนักศึกษาและครอบครัวยุคใหม่

ดังนั้นการดำเนินงานของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวยุคใหม่ในระยะที่ 1 พบว่าความคาดหวังต่อผลลัพธ์ของกิจกรรมเป็นไปตามแนวคิดหลักการระบบครอบครัวยุคใหม่ แต่กระบวนการของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวยุคใหม่ ยังไม่เป็นไปตามแนวคิดหลักการระบบครอบครัวยุคใหม่ ได้แก่ ยังไม่มีการใช้สุนทรียสนทนา การสะท้อนคิดในชีวิตประจำวัน การใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพัฒนาความคิดเชิงระบบ การมีสุนทรียภาพในการสื่อสาร การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การนำองค์ความรู้ไปดูแลและให้คำแนะนำเบื้องต้นให้กับสมาชิกและชุมชนของครอบครัวยุคใหม่

ปัญหาและอุปสรรคของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวยุคใหม่ผ่านเสียงสะท้อน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวยุคใหม่ เช่น การขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างนักศึกษาและสมาชิกในครอบครัวยุคใหม่ การไม่มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างจริงจัง เป็นต้น จากความคิดเห็นของนักศึกษาถึงเหตุผลในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับครอบครัวยุคใหม่ค่อนข้างน้อยและไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่ 1) ระเบียบปฏิบัติการเข้าออกหอพักนักศึกษา ที่ต้องขออนุญาตอาจารย์เวรทุกครั้ง 2) การเดินทาง จากนโยบายให้ใช้จักรยานเท่านั้นในการสัญจร และการไม่มีรถโดยสารประจำทางในพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปพบครอบครัวยุคใหม่ เนื่องจากเส้นทางสัญจรจากสถาบันการศึกษาไปชุมชนเป็นถนนหลัก มีรถยนต์ทุกประเภทสัญจร เกรงว่าจะเกิดอุบัติเหตุ 3) การเรียนและการศึกษา นักศึกษาเพิ่งเข้ามาเรียนปี 1 ยังต้องปรับตัวกับการเรียนระดับอุดมศึกษาที่ต้องดูแลรับผิดชอบตนเอง และการเรียนในคณะสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งเรียนหนัก 4) ปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น การเตรียมความพร้อมของครอบครัวยุคใหม่

นักศึกษาบางคนให้ข้อมูลว่า “ตอนแรกหนูไม่มีครอบครัวยุคใหม่ เพราะเค้าไม่มาร่วมงานทำบุญ อาจารย์เลยไปสอบถามครอบครัวยุคใหม่หรือผู้คนที่มาร่วมงานว่าใครสามารถมาเป็นครอบครัวยุคใหม่ให้นักศึกษาได้บ้าง” ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อการสร้างความไว้วางใจ

ของนักศึกษา ที่มีต่อครอบครัวเสมือน ซึ่งนักศึกษาได้สะท้อนโดยการกล่าวถึงความกลัวว่าจะไม่ปลอดภัยหากต้องไปพบครอบครัวเสมือนที่บ้าน และด้วยบริบทของคณะที่มีการจัดตั้งใหม่ ทำให้ขาดรูนพีในการให้คำแนะนำ คำปรึกษาเบื้องต้น และเสริมความมั่นใจ ส่วนครอบครัวเสมือนได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ไปในทิศทางเดียวกับนักศึกษา คือยังพบระยะห่างของนักศึกษากับครอบครัวเสมือน หากมีการให้ครอบครัวเสมือนและนักศึกษาได้พบปะ พูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกัน และท้ายที่สุด ก็จะมีสายใยเชื่อมโยงความผูกพันไปสู่ชุมชนต่อไป

รวมทั้งประเด็นที่สำคัญมาอย่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Intawong, K. et al., 2021)ที่มีการแพร่ระบาดในปัจจุบันทำให้สถาบันการศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มากกว่าการจัดการเรียนการสอนภายในที่ตั้ง ทำให้การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ย่อมมีขีดจำกัดในการจัดการหรือการดำเนินการ อาจจะเป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม และวิถีชีวิตใหม่ อย่างการรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) (Qian, M., & Jiang, J., 2020)

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาและครอบครัวเสมือน พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ของกิจกรรม ได้แก่ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวเสมือน การได้รับความรักความอบอุ่นเช่นเดียวกับการได้รับจากสมาชิกในครอบครัวจริง การนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปให้การดูแลและให้คำแนะนำแก่สมาชิกในครอบครัวเสมือนและ ชุมชนสอดคล้องกับความคาดหวังของครอบครัวเสมือนต่อผลลัพธ์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ต้องการมีบุตรหลานที่เรียนพยาบาล ต้องการให้ความรักความอบอุ่นแก่นักศึกษาเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว ต้องการได้รับการดูแลและคำแนะนำด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการในการนำฐานความคิดของความรัก ความอบอุ่น ความมีมิตรภาพ ความมั่นคงปลอดภัยของความเป็นครอบครัวในสังคมไทย มาเป็นรากฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวัง บทบาทหน้าที่และกิจกรรมของครอบครัวเสมือน (นิระมล สมตัว และคณะ, 2562): (ปัทมา ทองสม และคณะ, 2563)แต่ไม่ได้ใช้สุนทรียสนทนา การสะท้อนคิดในชีวิตประจำวันที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ จึงยังไม่เป็นไปตามกระบวนการตามกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ภายใต้ระบบครอบครัวเสมือนที่มีต่อทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ (มกราพันธ์ จุฑะรชก และคณะ, 2564) ซึ่งอาศัยแนวคิดทฤษฎีของบาว์นดิง (Boulding, K. E., 1959) แนวคิดหลักการระบบครอบครัวเสมือนที่ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเป็นพื้นฐานและทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนระยะที่ 1 ของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสถาบันเปิดใหม่เป็นปีแรก จึงมีนักศึกษาเพียงชั้นปีหนึ่ง

เท่านั้น แตกต่างจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่เปิดสถาบันการศึกษาจนมีบัณฑิตจบการศึกษาแล้ว และใช้หลักการแนวคิดครอบครัวเสมือนไปศึกษาโครงการเป็นระยะเวลา 4 ปี (จูลี แสนสุข และคณะ, 2559); (อุไรรัชต์ บุญแท้ และคณะ, 2560) เพื่อให้โครงการแสดงผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป และมีปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้อย่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้สถาบันการศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทำให้ยังไม่ได้เข้าร่วมหรือสามารถจัดกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเสมือนได้ตามสถานการณ์ก่อนการแพร่ระบาด

ข้อเสนอแนะเพื่อการสร้างความผูกพันจากร่วมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน

การที่จะทำให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษา สถาบันการศึกษาและสมาชิกในครอบครัวเสมือนและชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้บริหารและอาจารย์ ควรเสริมพลังอำนาจในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษาและครอบครัวเสมือนให้มากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหาร และอาจารย์ของสถาบันการศึกษาควรมีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เห็นความชัดเจนและเจตคติของนักศึกษาและสถาบันการศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพของชุมชน

3. เปิดโอกาสให้ครอบครัวเสมือนและชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ของนักศึกษา ครอบครัวเสมือนและสถาบันการศึกษา

4. ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการร่วมกับชุมชนอย่างชัดเจน นอกเหนือจากการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาปีละ 1 ครั้ง เพื่อแสดงความจริงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบันการศึกษา โดยตั้งผู้ประสานโครงการระหว่างสถาบันและครอบครัวเสมือน เพื่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีของนักศึกษาและครอบครัวเสมือน

5. ควรจัดทำปฏิทินกิจกรรม ให้นักศึกษาและครอบครัวเสมือนได้พบกันเป็นระยะๆ สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

6. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รูปแบบการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนเองในชีวิตประจำวัน บนพื้นฐานของการปรับตัวเองเพื่อป้องกันและการแพร่กระจายเชื้อตามวิถีชีวิตใหม่ (new normal) จำเป็นต้องรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) ควรเน้นการบูรณาการในการจัดกิจกรรม ให้นักศึกษาและครอบครัวเสมือนได้ทำ ความรู้จัก ผูกพันและสร้างสัมพันธ์ภาพในแนวนอนโดยอาศัยสื่อออนไลน์ต่างๆ

สรุป

ครอบครัวเสมือนเป็นการนำความคิดของความเป็นครอบครัวในสังคมไทย มาเป็นฐานในการกำหนดคุณลักษณะที่มุ่งหวัง บทบาท หน้าที่ และกิจกรรมของครอบครัวเสมือน โดยการให้แต่ละครอบครัวร่วมสร้างครอบครัวเสมือนจริง ครอบครัวเสมือนเป็นนวัตกรรมเพื่อนำมาสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการแก้ปัญหา และต้องการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีการทดลองใช้ระบบครอบครัวเสมือนบูรณาการการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลที่ได้คือนักศึกษามีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและทักษะการแก้ปัญหาในระดับมาก มีความสุขในการเรียนรู้ มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียนครอบครัวเสมือนให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมี แผนงาน การเตรียมการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร นักศึกษา ครอบครัวเสมือนและชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างนักศึกษาและครอบครัวเสมือน อันจะนำไปสู่ความผูกพันจากรั้วมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2559). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ.2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER076/GENERAL/DATA0000/00000386.PDF>
- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2563). นิยามและประเภทครอบครัว. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2564 จาก https://www.opsmoac.go.th/chachoengsao-action_plan-files-431091791793
- จุรี แสนสุข และคณะ. (2559). การศึกษาแบบบูรณาการโดยใช้ระบบครอบครัวเสมือนต่อความคงทนของอัตลักษณ์ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในบัณฑิตโครงการผลิตพยาบาลชุมชน เพื่อชุมชน ของชุมชนและโดยชุมชน จังหวัดขอนแก่น. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 34(3), 140-146.
- นิระมล สมตัว และคณะ. (2562). การเรียนรู้บูรณาการกิจกรรมเสริมหลักสูตร (ระบบครอบครัวเสมือน) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาพยาบาล. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(2), 344-361.

- ประเสริฐ อุตโตทัย และคณะ. (2561). รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้ระบบครอบครัวเสมือน เพื่อสร้างอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี สถาบันพระบรมราชชนก. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 28(1), 139-151.
- ปัทมา ทองสม และคณะ. (2563). กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 29(3), 547-560.
- มกราพันธ์ จุฑารสภ และคณะ. (2564). ผลของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้ระบบครอบครัวเสมือนที่มีต่อทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ของบุคลากรด้านสุขภาพ. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 11(1), 49-70.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลิลลี่ ศิริพร และคณะ. (2557). รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม สถาบันพระบรมราชชนก. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 7(1), 39-54.
- วราพร วันไชยธนวงศ์ และคณะ. (2560). การพัฒนาและขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ, 23(1), 43-53.
- สมควร หาญพัฒนชัยกูร และคณะ. (2557). การพัฒนาชุมชนสุขภาพโดยใช้นวัตกรรมระบบครอบครัวเสมือน (หนึ่งวิทยาลัย หนึ่งชุมชน). วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 24(1), 67-79.
- อุไรรัชต์ บุญแท้ และคณะ. (2560). สภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ภายใต้การดูแลของเครือข่ายชุมชนร่วมกับครอบครัวเสมือน. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 35(3), 175-185.
- Boulding, K. E. (1959). National images and international systems. *Journal of conflict resolution*, 3(2), 120-131.
- Health Resources & Services Administration. (2017). Definition of Family. Retrieved august 30, 2021, from <https://www.hrsa.gov/get-health-care/affordable/hill-burton/family.html>
- Intawong, K. et al. (2021). Application technology to fight the COVID-19 pandemic: Lessons learned in Thailand. *Biochemical and biophysical research communications*, 534, 830-836.

- Qian, M., & Jiang, J. (2020). COVID-19 and social distancing. *Journal of Public Health*, 2020-25,1-3.
- Scammell, J. et al. . (2012). Humanising values at the heart of nurse education. *Nursing times*, 108(41), 26-28.
- Tsimane, T. A., & Downing, C. (2020). Transformative learning in nursing education: a concept analysis. *International journal of nursing sciences*, 7(1), 91-98.
- United Nations. (2017). *Principles and Recommendations for Population and Housing Censuses: Revision 3. Revision 3*. New York: New York United Nations.
- White, S. et al. (2018). The personal tutor as a role model for students: humanising nursing care. *British Journal of Nursing*, 27(1), 52-55.

